

Sygn. akt: I C 4/24

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2024 r.

Sąd Rejonowy w Toruniu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	asesor sądowy Paweł Kamiński
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Karolina Kotowska

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2024 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank Spółki Akcyjnej we W.

przeciwko K. M.

o zapłatę

I. oddala powództwo główne i ewentualne;

II. zasądza od powoda (...) Bank Spółki Akcyjnej we W. na rzecz pozwanej K. M. kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 27 grudnia 2023 roku (...) Bank Spółka Akcyjna w W. domagał się zasądzenia od K. M. kwoty 68 037,77 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 9 grudnia 2023 roku do dnia zapłaty tytułem bezpodstawnego wzbogacenia. Ewentualnie, w przypadku oddalenia żądania głównego, powód wniósł o dokonanie sądowej waloryzacji świadczenia strony pozwanej wobec powoda z tytułu rozliczenia nieważności bądź bezskuteczności umowy poprzez zmianę jego wysokości polegającą na jego podwyższeniu o kwotę 28 331,04 zł, tj. w ten sposób, że poza roszczeniem o zwrot środków wypłaconych przy uruchomieniu kredytu w ich nominalnej wysokości, tj. 154 219,31 zł powodowi przysługuje od strony pozwanej dodatkowe świadczenie w postaci kwoty 28 331,04 zł wynikające z istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza (ukształtowanie) oraz o zasądzenie od pozwanej kwoty 28 331,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty tytułem.

W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 1 kwietnia 2005 roku zawarł z pozwaną umowę, której przedmiotem był kredyt nominowany do (...) nr (...). Powód wypłacił pozwanej w związku z umową kredytu kwotę 154 219,31 złotych. Kwota kredytu wyniosła 159 274,36 zł. Powód wskazał, że kredyt służył celowi w postaci zakupu przez pozwaną nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego. Powód wskazał, że Sąd Okręgowy w Toruniu rozpoznający sprawę z powództwa pozwanej w wyroku z dnia 10 lutego 2023 roku wydanym w sprawie I C 375/21 ustalił, iż umowa kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) z dnia 1 kwietnia 2005 roku, zawarta pomiędzy powódką K. M. a pozwanym (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą we W. (poprzednio (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą we

W.) jest nieważna w całości, zasądził od (...) Banku Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. na rzecz K. M. kwotę 237 003,28 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, oddalił powództwo w pozostałej części oraz zasądził koszty procesu. Sąd Apelacyjny w Gdańsku rozpoznający apelację banku wyrokiem z dnia 17 października 2023 roku wydanym w sprawie o sygn. akt V ACa 945/23 oddalił apelację i zasądził koszty postępowania apelacyjnego. Powód podniósł, że w drodze porozumienia z dnia 7 grudnia 2023 roku strony rozliczyły się częściowo ze wzajemnych roszczeń, tj. nominalnej kwoty kapitału kredytu w wysokości 154 219,31 zł oraz sumy spłat dokonanych w okresie od 11 maja 2005 roku do 8 sierpnia 2022 roku w łącznej wysokości 264 556,47 zł tytułem wykonywania umowy, która została uznana za nieważną. Powód twierdził, że po stronie pozwanej istnieje korzyść w wysokości 68 037,77 zł. Powód obliczył tę korzyść jako oprocentowanie dla kredytu złotowego, krótkoterminowego, zabezpieczonego hipotecznie. Powód wskazał, że jego żądanie główne oparte jest na przepisach dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia. Jego zdaniem pozwana pozostaje wzbogacona kosztem banku w zakresie, w udostępnienia jej nominalnej kwoty kapitału oraz udostępnienia jej z możliwością zwrotu w bardzo długim okresie. W ocenie powoda żądanie to nie stanowi dodatkowych kwot ponad zwrot kwoty kapitału kredytu i odsetek, ale zmierza do przywrócenia równowagi – zwrotu realnej wartości kwoty kapitału kredytu. Żądanie ewentualne powód oparł zaś na art. 358¹ § 3 k.c., wskazując, że jego roszczenie jest zasadne z uwagi na istotną zmianę siły nabywczej pieniądza oraz fakt, iż jego świadczenie nie pozostaje w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, lecz jest to żądanie zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia w związku ze stwierdzeniem nieważności umowy. Powód zaznaczył, że od chwili zawarcia umowy do chwili obecnej doszło do istotnej zmiany sytuacji gospodarczej w Polsce, w tym również do istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o jego oddalenie wskazując, że roszczenie powoda stoi w sprzeczności zarówno z prawem unijnym, jak i krajowym. Dodała, że powód, będąc przedsiębiorcą, nie jest uprawniony do wystąpienia z żądaniem zmiany wysokości świadczenia, wobec czego roszczenie w tym zakresie również nie zasługuje na uwzględnienie. Pozwana wskazała, że nie została spełniona przesłanka istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza. Oprócz tego pozwana podniosła, że roszczenie powoda pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

Na dalszym etapie postępowania stanowiska stron pozostały bez zmian.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 1 kwietnia 2005 roku K. M. zawarła z (...) Bank Spółką Akcyjną we W. umowę kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) promocyjne oprocentowanie. Kwota kredytu została ustalona na 159 274,36 zł, a okres kredytowania wynosił 240 miesięcy. Kredyt był przeznaczony na zakup lokalu mieszkalnego położonego w T. przy ul. (...). Kwota udostępnionych środków kredytowych wynosiła 154 219,31 zł. Udzielenie kredytu było poprzedzone złożeniem przez K. M. wniosku kredytowego z dnia 18 marca 2005 roku oraz oceną tego wniosku przez pracowników (...) Bank SA z dnia 29 marca 2005 roku.

Bezsporne, a nadto dowód: umowa kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) promocyjne oprocentowanie – k. 26-30, wniosek kredytowy – k. 20-22, ocena wniosku o kredyt hipoteczny – k. 23-25, zestawienie wypłaconych na podstawie umowy kredytu środków objętych pozvem – k. 31

W dniu 2 stycznia 2006 roku (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. zmienił firmę, pod którą działa na (...) Bank Spółka Akcyjna we W..

Bezsporne, a nadto odpis zupełny KRS powoda – dostępny w rejestrze publicznym na stronie internetowej - <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl>

Wyrokiem z dnia 10 lutego 2023 roku Sad Okręgowy w Toruniu w sprawie o sygn. akt I C 375/21 ustalił, że umowa kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) promocyjne oprocentowanie z 1 kwietnia 2005 roku zawarta pomiędzy powódką K. M. a pozwanym (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą we W. (poprzednio (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą we W.) jest nieważna w całości. Sąd zasądził także od pozwanego (...) Banku Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. na rzecz powódki K. M. kwotę 237 003,28 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot: 65 498,65 zł od 19 lutego 2021 roku do dnia zapłaty, 171 504,63 zł od 25 listopada 2021 roku do dnia zapłaty,

oddalił powództwo w pozostałej części, a także zasądził od pozwanego (...) Banku Spółki Akcyjnej z siedzibą na rzecz powódki K. M. koszty procesu. W uzasadnieniu wyroku podano m.in., że postanowienia umowne zawarte w umowie kredytu kształtowały prawa i obowiązki powódki jako konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały jej interesy. Sąd wskazał też, że zawarcie w umowie niedozwolonych postanowień umownych skutkowało nieważnością całej umowy. Wyrokiem z dnia 17 października 2023 roku w sprawie V ACa 945/23 Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację banku.

Bezsporne, a nadto dowód: wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z 10.02.2023 r. w sprawie I C 375/21 wraz z uzasadnieniem – k. 45-55; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 17.10.2023 r. w sprawie V ACa 945/23 wraz z uzasadnieniem – k. 56-65

Pismem z dnia 4 grudnia 2023 roku (...) Bank Spółka Akcyjna we W. wezwał K. M. do zapłaty w terminie trzech dni od dnia otrzymania wezwania kwoty 68 037,77 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia powstałego wobec wykonywania przez banku umowy kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) z dnia 1 kwietnia 2005 r. Pozwana nie zadośćuczyniła żądaniu powoda.

Dowód: wezwanie do zapłaty – k. 79-80

W dniu 7 grudnia 2023 roku (...) Bank Spółka Akcyjna we W. i K. M. zawarli porozumienie w ramach którego ustalone zostały wzajemne rozliczenia świadczeń nienależnych i złożone zostały oświadczenia co do dalszych roszczeń. W punkcie I porozumienia zaznaczono, że K. M. przysługuje wobec banku wierzytelność w kwocie 264 556,47 zł tytułem spłat dokonanych przez nią w okresie od maja 2005 r. do sierpnia 2022 r. w realizacji umowy nr (...) z dnia 1 kwietnia 2005 r. Bankowi w stosunku do pozwanej z kolei przysługiwało roszczenie stanowiące zwrot świadczenia nienależnego wynikającego z nieważnej umowy kredytu, tj. nominalnej kwoty kapitału kredytu pomniejszonego o kwotę 3 185,49 zł, kwotę 1 369,76 zł oraz kwotę 499,79 zł. W punkcie I ppkt 3 porozumienia strony dokonały potrąceń wymienionych wyżej roszczeń. W wyniku potrącenia obie wierzytelności umorzyły się nawzajem co do wysokości wierzytelności niższej. Pozostała wierzytelność pozwanej wynosiła 110 337,16 zł. W punkcie II ppkt 2 porozumienia wskazano, że bank oświadcza, że przysługuje mu dalsze roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia uzyskanego przez kredytobiorcę kosztem banku odpowiadającego wartości świadczenia banku w postaci udostępnienia kredytobiorcy środków pieniężnych w kwocie 159 274,36 zł w okresie od kwietnia 2005 r. do grudnia 2005 w ramach nieważnej umowy oraz zaniechania żądania natychmiastowego zwrotu tych środków, natomiast zgody na ich zwrot w 240 miesięcznych ratach, którego może dochodzić na drodze postępowania sądowego. W punkcie II ppkt 3 porozumienia wskazano natomiast, że bank oświadcza, iż przysługuje mu również dalsze roszczenie w stosunku do kredytobiorcy z tytułu zapłaty różnicy pomiędzy nominalną wysokością wypłaconych kredytobiorcy środków na podstawie nieważnej umowy, a zwaloryzowaną kwotą tych środków biorąc pod uwagę wskaźnik w postaci inflacji miesięcznej publikowanej na oficjalnej stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Dowód: porozumienie z dnia 7 grudnia 2023 roku – k. 66-67

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny pomiędzy stronami był w zasadzie bezsporny, istota sporu sprowadzała się natomiast do oceny prawnej zasadności zgłoszonych przez powoda żądań.

Sąd postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 29 maja 2024 roku pominął wnioski powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z przesłuchania stron z ograniczeniem do przesłuchania strony pozwanej oraz z opinii biegłego z zakresu finansów i bankowości, a także dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości, albowiem były one nieistotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Nie ulega wątpliwości, że w razie stwierdzenia nieważności umowy kredytu nominowanego do (...), konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). O kwestii sposobu rozliczenia świadczeń z nieważnej umowy kredytowej

przesądził Sąd Najwyższy w uchwale z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (LEX nr 3170921), w której uzasadnieniu wskazano, że umowa, która nie może wiązać bez niedozwolonego postanowienia - o czym decydują obiektywne kryteria wynikające z prawa krajowego - jest w całości bezskuteczna, a w konsekwencji konsument i kredytodawca mogą żądać zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie jako nienależnych (art. 410 § 1 k.c.). Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W tej kwestii Sąd Najwyższy potwierdził stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r. wydanej w sprawie III CZP 11/20 (LEX nr 3120579). W świetle takiego stanowiska uznać należy, iż przy rozliczeniu wzajemnych świadczeń spełnianych na podstawie spornej umowy, która została uznana za nieważną, zastosowanie powinna mieć teoria dwóch kondycji, która przewiduje, że powstają w takiej sytuacji dwa stosunki prawne i każda ze stron ma roszczenie do drugiej o zwrot środków na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Po stronie kredytobiorcy powstaje obowiązek zwrotu kapitału uzyskanego od banku tytułem kredytu, z kolei po stronie banku obowiązek zwrotu na rzecz kredytobiorcy sumy świadczeń uzyskanych tytułem rat kapitałowo-odsetkowych spełnionych przez cały okres kredytowania.

Powód opierał żądanie główne pozwu o treść przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Szczególnym rodzajem bezpodstawnego wzbogacenia jest tzw. świadczenie nienależne, o którym mowa w przepisie art. 410 k.c., zgodnie z którym świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Do powstania roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia konieczne jest wystąpienie czterech przesłanek: zubożenia jednego podmiotu, wzbogacenia innego podmiotu, związku między zubożeniem a wzbogaceniem oraz braku podstawy prawnej wzbogacenia (A. Ohanowicz, w: System Prawa Cywilnego t. III, cz. 1, 1981, s. 478).

Powód podnosił, że bezpodstawne wzbogacenie pozwanego odpowiada kwocie kapitału kredytu oraz wartości otrzymanej od banku możliwości korzystania z tego kapitału przez długi czas do czasu jego pełnego zwrotu. Zdaniem powoda pozwana zaoszczędziła też wydatki w postaci kosztów pozyskania kapitału i kosztu korzystania z niego. Powód upatrywał bezpodstawnie uzyskanej korzyści w rynkowej wartości nienależnego świadczenia kredytobiorcy. Bank żądał zwrotu wartości korzyści bezpodstawnie uzyskanej przez pozwaną obliczonej w oparciu o cenę kredytu krótkoterminowego, zabezpieczonego hipotecznie, w walucie polskiej, gdyż takie środki otrzymała pozwana przy uruchomieniu kredytu, a więc ustaloną w oparciu o wskaźnik WIBOR.

Na wstępie wskazać należy, że powyższa kwestia była przedmiotem oceny Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach C-520/21 oraz C-488/23. W pierwszej z przywołanych spraw (...) orzekł, iż art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.UE.L.1993.95.29), należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą instytucja kredytowa ma prawo żądać od konsumenta rekompensaty wykraczającej poza zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty. Stwierdzić zatem należy, iż prezentowana przez stronę powodową koncepcja, zgodnie z którą w przypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytu bankowi przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z kapitału mające rekompensować mu lub choćby umniejszać stratę wynikającą z nieważności umowy nie zasługuje na uwzględnienie. Przyjęcie odmiennego stanowiska niweczyłoby bowiem sankcyjny charakter nieważności i założenia dyrektywy 93/13. Taka wykładnia groziłaby ponadto stworzeniem sytuacji, w których bardziej korzystne dla konsumenta mogłoby się okazać kontynuowanie wykonywania umowy zawierającej nieuczciwy warunek niż skorzystanie z praw, które może on wywodzić z dyrektywy 93/13.

Należy przy tym podkreślić, że kompetencja do dokonania przez (...) wiążącej wykładni dyrektyw wynika z treści art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47 dalej (...)). Zgodnie z jego treścią, (...) jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym o wykładni traktatów

oraz o ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii, co oznacza, że dokonana przez Trybunał wykładnia wspomnianych aktów ma charakter wiążący. Jeżeli zatem (...) dokonał wykładni konkretnego przepisu prawa unijnego, np. zawartego w dyrektywie, przesądzając, który z dwóch lub więcej potencjalnie wchodzących w grę sposobów rozumienia tego przepisu uważa za prawidłowy to taki sam sposób interpretacji powinien być przyjmowany w później wydawanych wyrokach sądów krajowych, w których znajdzie zastosowanie ten przepis (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2019 r., sygn. III CZP 45/19, Legalis nr 2259276).

Sąd nie podziela również stanowiska powoda, jakoby jego roszczenie nie stanowi „rekompensaty” z tytułu niekorzystnych skutków stwierdzenia nieważności umowy. Trudno podzielić to stanowisko skoro roszczenie powoda opiera się w zasadzie na twierdzeniu, iż pozwana uzyskała korzyść jego kosztem. Należy także zwrócić uwagę, że warunkiem powstania roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest uzyskanie korzyści przez wzbogaconego. Pojęcie uzyskania korzyści majątkowej – określane również przez ustawodawcę mianem „wzbogacenia” – odnosi się do każdej, wyrażalnej w pieniądzu, pozytywnej zmiany w majątku wzbogaconego. Najogólniej – zgodnie z podstawowymi kategoriami ekonomicznymi – wzbogacenie może przybrać postać zwiększenia aktywów majątkowych bądź zmniejszenie pasywów (M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626. Wyd. 3, Warszawa 2022). Z pewnością pozwana uzyskała korzyść w postaci wypłaconego mu kapitału kredytu. Wątpliwym jest jednak, czy można przyjąć, iż korzyścią są wydatki, które teoretycznie musiałby ponieść gdyby zaciągnął kredyt w złotych zamiast w (...). Przyjęcie takiej koncepcji opiera się na dowolnej i nieopartej żadnymi dowodami tezie, że w razie nie zawarcia umowy z powodem, pozwana z pewnością zaciągnęłaby zobowiązanie kredytowe w złotych. Tymczasem okolicznością powszechnie znaną jest fakt, iż kredyty frankowe były łatwiej dostępne – niejednokrotnie konsumenci zawierali je, gdyż nie posiadali zdolności kredytowej umożliwiającej zaciągnięcie kredytu w złotych. Warto także zaakcentować problem określenia wysokości ewentualnego wynagrodzenia odpowiadającego kosztom kredytu. Proste odwołanie się do formuły WIBOR + 0,5 % marży banku jest niewystarczające. Żaden przepis prawa nie daje podstaw do ustalenia wynagrodzenia w taki sposób. Przyjęcie takiej koncepcji prowadziłoby do tego, że powód arbitralnie decydowałby o wysokości ewentualnego wynagrodzenia za korzystanie z kredytu po stwierdzeniu nieważności umowy. Bank w istocie zdaje się domagać nie tego co z jego majątku wyszło (bowiem to zostało przez strony rozliczone), lecz tego co mogłoby hipotetycznie wejść, gdyby pozwana zawarła z nim umowę kredytu o innym charakterze. Lektura pozwu sugeruje, że powód pomimo ustalenia nieważności umowy kredytu usiłuje na powrót „umieścić” pozwaną w ramach stosunku umownego z powodem poprzez zamianę stosunku łączącego strony na stosunek odpowiadający warunkom umowy kredytu udzielonego w złotych. Nie jest to możliwe. Wykreowanie przez stronę powodową żądania zmierzającego do uzyskania rezultatu odpowiadającego częściowemu choćby przywróceniu skuteczności umowy uznanej za nieważną w kształcie pozbawionym postanowień abuzywnych sprzeciwia się treści art. 6 i art. 7 Dyrektywy 93/13/EWG i stanowi w istocie próbę obejścia tych regulacji oraz zniweczenia prewencyjnego i penalizującego skutku stosowania dyrektywy. Także Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 25 kwietnia 2024 roku III CZP 25/22 (LEX nr 3709742) przesądził, że jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia. Bezspornym było to, że umowa kredytu łącząca strony była nieważna na skutek zawartych w niej niedozwolonych postanowień umownych, a także to, że strony rozliczyły się co do kwoty kredytu w wysokości nominalnej. Powodowi nie przysługują już żadne dalsze roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia od pozwanego.

Nadto, w polskim systemie prawnym brak jakiegokolwiek przepisu mogącego stanowić podstawę prawną zgłoszonego przez powoda roszczenia, w szczególności nie jest nim art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c. Z powołanych przepisów wynika bowiem obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia, a świadczeniem banku w okolicznościach rozpoznawanej sprawy była wyłącznie wypłata kredytu. Możliwość bezumownego korzystania z kapitału banku przez pozwaną nie jest świadczeniem banku, lecz jedynie stanem faktycznym, który wynika z nienależnego świadczenia związanego z tym, że umowa kredytu była nieważna.

W konsekwencji należy stwierdzić, że roszczenie powodowego banku o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia w postaci korzyści uzyskanej przez pozwaną (oraz nabycia za środki uzyskane od banku nieruchomości) na skutek korzystania z kapitału jest niezasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

W kontekście roszczenia ewentualnego sformułowanego przez powoda wskazać należy, że roszczenie ewentualne, to roszczenie zgłoszone w pozwie obok roszczenia głównego, na wypadek nieuwzględnienia roszczenia głównego, które Sąd rozpoznaje i orzeka o nim dopiero po oddaleniu głównego żądania pozwu. W przedmiotowej sprawie Sąd oddalił żądanie główne pozwu, wobec czego zaktualizowała się konieczność orzeczenia w przedmiocie żądania ewentualnego.

Przechodząc do roszczenia ewentualnego należy wskazać, że w niniejszej sprawie zmiana wysokości świadczenia pozwanego przez Sąd jest niedopuszczalna. W myśl art. 358¹ k.c. zasadą prawną prawa zobowiązań jest zasada nominalizmu. Oznacza ona, że wykonanie zobowiązania pieniężnego przez dłużnika następuje przez zapłatę sumy nominalnej w znakach pieniężnych, które reprezentują należność według wartości przepisów walutowych państwa, w którego walucie następuje zapłata. Odstępstwo od tej zasady strony mogą zastrzec w umowie (§ 2 ww. przepisu), możliwa jest również zmiana wysokości świadczenia przez sąd (§ 3 i 4 ww. przepisu). Zgodnie bowiem z art. 358¹ § 3 oraz 4 k.c., w razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania, sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego, zmienić wysokość lub sposób spełnienia świadczenia pieniężnego, chociażby były ustalone w orzeczeniu lub umowie. Z żądaniem zmiany wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia pieniężnego nie może wystąpić strona prowadząca przedsiębiorstwo, jeżeli świadczenie pozostaje w związku z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa.

W ocenie Sądu świadczenie, którego waloryzacji domaga się powód – wbrew jego twierdzeniom – pozostaje w związku z prowadzonym przez powoda przedsiębiorstwem, za czym przemawia przede wszystkim fakt, iż podstawową działalnością powoda jest udzielanie kredytów (art. 5 ust 1 pkt 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe). Spełnienie przez powoda nienależnego świadczenia nastąpiło w wyniku wykonania udzielonego pozwanemu kredytu. Gdyby nie umowa kredytu, którą zawarły strony, roszczenie powoda o zwrot wypłaconego kapitału nigdy by nie powstało. Dodać jeszcze można, że gdyby przyjąć, że dochodzenie roszczeń z tytułu nienależnego świadczenia nie pozostaje w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa przez bank, należałoby uznać, że bank prowadzi obok działalności bankowej także działalność innego rodzaju – pozbawioną zawodowego, zarobkowego charakteru - co jest nie do zaakceptowania, jeżeli uwzględni się wysokie wymagania co do zasad prowadzenia działalności bankowej, zwłaszcza w zakresie profesjonalizmu. Ponadto, Sąd Okręgowy w Toruniu uznał zawartą przez strony umowę za nieważną z uwagi na zamieszczenie przez bank w ramach czynności bankowej udzielania kredytu niedozwolonych postanowień umownych we wzorcu umowy przedstawionym konsumentowi. Sankcją związaną z upadkiem umowy jest obowiązek zwrotu wartości nominalnej kwot wypłaconych konsumentowi z tytułu tej umowy kredytu. Powyższe znajduje także odzwierciedlenie w opinii Rzecznika Generalnego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przedstawionej w dniu 16 lutego 2023 r. w sprawie rozpoznawanej przez (...) za sygn. C-520/21 A. S., w której wyrażono pogląd, iż ewentualne uznanie umowy kredytu hipotecznego za nieważną stanowi konsekwencję zamieszczenia w tej umowie nieuczciwych warunków przez Bank. Zgodnie z powszechnie uznawaną zasadą prawną wyrażoną w paremii „*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*”, strona nie może czerpać korzyści gospodarczych z sytuacji powstałej na skutek własnego bezprawnego działania. W szczególności w razie doświadczenia przez bank jakichkolwiek niekorzystnych skutków w następstwie uznania za nieważną umowy kredytu hipotecznego zawierającej nieuczciwe warunki nie może on otrzymać rekompensaty z tytułu tych niekorzystnych skutków, ponieważ są one wynikiem wyłącznie jego bezprawnego działania. Dopuszczenie dochodzenia przez bank od konsumenta roszczeń wykraczających poza zwrot kapitału kredytu, powiększonego o odsetki ustawowe za opóźnienie, w szczególności zaś wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z kapitału kredytu, pozbawiłoby dyrektywę 93/13 jej skuteczności (*effet utile*) i doprowadziło do rezultatu niezgodnego z przyświecającymi jej celami. Przyznanie takiej możliwości mogłoby podważyć skutek zniechęcający, jaki art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z jej art. 7 ust. 1 ma w zamierzeniu wywoływać w razie uznania, że umowy zawierane między konsumentami a przedsiębiorcami zawierają nieuczciwe warunki. Dalej Rzecznik Generalny wskazał, iż dobrze ilustruje to wyrok C-618/10 z dnia 14 czerwca 2012 roku w sprawie B. E. de C. w którym Trybunał orzekł, że gdyby sądy krajowe mogły zmieniać treść nieuczciwych warunków

zawartych w takich umowach, to korzystanie z takiego uprawnienia mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Przedsiębiorcy nadal byłoby zachęceni do stosowania nieuczciwych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to umowa mogłaby zostać uzupełniona przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców. Tego rodzaju uprawnienie mogłoby zatem przyczynić się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania nieuczciwych warunków wobec konsumentów. Bank nie byłby zniechęcony do stosowania nieuczciwych warunków w swoich umowach kredytu zawieranych z konsumentami, jeżeli pomimo uznania tych umów za nieważne mógłby pobierać od konsumentów rynkowe wynagrodzenie za korzystanie z kapitału kredytu. W takiej sytuacji mogłoby się nawet okazać, że narzucanie konsumentom nieuczciwych warunków będzie dla banku opłacalne. Co najmniej natomiast, nastąpiłoby wówczas znaczne zmniejszenie ryzyka gospodarczego, na jakie bank byłby narażony w wyniku takiego działania. Gdyby bank był uprawniony do dochodzenia od konsumenta roszczeń wykraczających poza zwrot kapitału kredytu, powiększonego o odsetki ustawowe za opóźnienie, to taka sytuacja mogłaby osłabiać skuteczność ochrony zagwarantowanej konsumentom przez dyrektywę 93/13.

Co więcej, ustawodawca nie zawęził stosowania art. 358¹ § 4 k.c. wyłącznie do źródeł zobowiązania, których waloryzacji nie mogą domagać się przedsiębiorcy. Tym samym przepis ten obejmuje zobowiązania pochodzące z jakiegokolwiek źródła, w tym zobowiązania powstałe w reżimie odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Wobec powyższego, w ocenie Sądu, przepis ten należy interpretować w ten sposób, że waloryzacja sądowa jest wykluczona jeżeli świadczenie miało jakikolwiek związek z prowadzonym przedsiębiorstwem.

Należy też wskazać, że podstawą roszczenia powoda jest art. 405 k.c. oraz 410 k.c. Powód wskazał, że jego roszczenie wynika z faktu udostępnienia pozwanej kapitału, a także możliwości bezumownego korzystania przez pozwaną z wypłaconego jej kapitału przez długi czas i z tytułu zmiany wartości kapitału wynikającej z istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza. Powód wskazał, jest to co do zasady roszczenie o zwrot kapitału w urealnionej wysokości. Zmiana wartości nominalnej świadczenia nie może jednak stanowić „wzbogacenia” po stronie pozwanej. Jak już wskazano powyżej, warunkiem powstania roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest uzyskanie korzyści przez wzbogaconego. Korzyść ta powinna być w jakikolwiek sposób wymierna. Nie sposób zatem przyjąć, że spadek wartości nominalnej kwoty kredytu udostępnionej pozwanej stanowi wzbogacenie po jego stronie. Powyższe odnosi się zresztą tak do żądania głównego, jak i ewentualnego.

Co więcej, w ocenie Sądu roszczenie banku o zwrot zwaloryzowanej kwoty kapitału kredytu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nie można bowiem tracić z pola widzenia, że to zachowanie banku przy zawarciu umowy kredytu i wykorzystanie silniejszej pozycji stanowiło naruszenie zasad przewidzianych w art. 5 k.c., a następnie skutkowało ustaleniem nieważności całej umowy kredytu. W tej sytuacji bankowi nie powinna przysługiwać jakakolwiek dodatkowa korzyść z tytułu zawarcia z konsumentem wadliwej prawnie umowy kredytu. Argumenty te odnoszą się zresztą zarówno do roszczenia głównego, jak i ewentualnego.

Mając powyższe na uwadze, roszczenia powoda są bezzasadne na gruncie tak prawa krajowego, jak i prawa Unii Europejskiej. Dlatego też, na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. oraz art. 358¹ § 3 w zw. z § 4 k.c. powództwo podlegało oddaleniu w całości, zarówno co do żądania głównego, jak i żądania ewentualnego o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł w punkcie II wyroku zgodnie z art. 98 § 1, § 1¹, § 3 i art. 99 k.p.c. Powód przegrał proces w całości, wobec czego Sąd zasądził na rzecz pozwanej zwrot kosztów procesu w kwocie 5400 zł, która stanowi wysokość kosztów zastępstwa procesowego w wysokości określonej zgodnie z § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1935).